

לא כדאי לזלזל במלך מארוקו, ולא כדאי להתחכם איתו

מלך בניער וזרם

בהשתתפות חמש החברות הקבועות במועצת הביטחון. ותוך שיתוף אש"ף כנציג החוקי הבלעדי של העם הפלסטיני. המטרה: שלום בריקיימא. נסיגת ישראל מהשטחים שכבשה ב־1967. החייאת הרעיון של חלוקת הארץ בין מדינה יהודית ומדינה ערבית, ופיתרון בעיית הפליטים.

בתשובה נשא שימיעון פרס באותו המקום (אך לפני אולם ריק) נאום גדול משלו, שהצטיין בהתחכמויות רישוריות למען שינוי התרבות, אך שפסל למעשה את עיקרי הצעתו של חוסיין.

אין ספק שנסיון זה עמד לנגד עיני המלך חסן, כאשר השמיע את דבריו: משאומתן רציני — בבקשה, התחכמויות — לא.

העולם הערבי צריך להכיר בקיום ישראל, על כך אין כל ויכוח.

על ישראל להכיר בזכותו של העם הפלסטיני להגדרה עצמית, ולחזור לגבולותיה.

על יאסר ערפאת והמלך חוסיין לעבוד ביחד. אף אחד מהשניים אינו יכול לשאת במעמסה כבדה זו בלי השני. (זה נאמר זמן רב לפני הסכם חוסיין-ערפאת).

אם יהיו התנאים מתאימים, יהיה המלך מוכן לתרום את מלוא תרומתו למען הצלחת מאמץ זה. אולם קודם כל צריך לחול שינוי בישראל.

כוננתו של המלך להיפגש עם מישלחת עולמית של יהודים ויצאיימארוקו, וכיניהם גם עסקנים ישראלים. אינה צריכה להפתיע איש.

לציבור הישראלי זה מוצג כהצלחה גדולה נוספת של מדיניות שימיעון פרס. אין בטענה זו שום ממש.

העמדת הדברים פשוט אינה נכונה: המלך לא נענה ליוזמה ישראלית, אלא להיפך: המלך הוא המעוניין בפגישות כאלה.

כדי להבין זאת יש לעמוד על רקע הבעיה. היא עלתה בצורה ברורה מאוד בפגישותינו עם המלך.

חסן הוא יורש של בית־מלכה עתיק, והוא מודע מאוד למורשתו.

לביה"מלכה המארוקאי מסורת ארוכת־ימים של מתן חסות ליהודים ושל שיתוף־פעולה עימם. אביו של המלך, מוחמד ה־5, הצטיין במיוחד בידדותו ליהודים, וחסן ה־2 רואה בכך מחויבות עמוקה לעצמו.

המלך שמע פעמים רבות כי היהודים יוצאיימארוקו בישראל לוקים בשינאה עמוקה לערבים, וכי משום־כך הם מצביעים בעד הליכוד. חסן אינו מאמין בכך. הוא אמר לנו, וגם לאחרים, כי יש כאן אייבהנה. ליהודי מארוקו מסורת עתיקה של ידידות עם שכניהם המוסלמים (וזה כולל את תורה'הוזה בספרד, כימי השלטון המארוקאי שם). אך זה הפכו לפתע לשונאי־ערבים: **המלך סבור כי הוא, כמנהיג מארוקו, יכול לתרום תרומה לקירוב לבבות בין העולם הערבי ובין יוצאי מארוקו בישראל, וגם בצרפת ובקנדה, שם יש קיבוצים גדולים של יהודי־מארוקו. הוא מוכן לעשות כל מאמץ סביר למען מטרה זו.**

במשך השנים פעל המלך רבות בכיוון זה. ב־1976 הפגיש את עיצאם אל־סרטאווי, איש אש"ף, עם ראשי הקהילה היהודית במארוקו. הוא עודד את הקשרים בין הקהילה היהודית במארוקו ובין יהודי־מארוקו בישראל. הוא פתח את שערי מארוקו לפני ישראלים ממוצא מארוקאי, ואף הניח לאחרונה לאנשי־ציבור ישראלים להשתתף בכינוסים בארצו. (נרמה לי שעד היום נפגש בעצמו בגלוי רק איתנו — מכיוון שהוא תומך בגישתנו להשגת השלום הישראלי־פלסטיני והישראלי־ערבי.)

אם יפגש המלך בקרוב עם מישלחת רישמית של יהודי מארוקו, שתכלול גם את מנהיגי העדה בישראל, יהיה זה צעד נוסף באותו הכיוון.

דיניות־הפנים של חסן ה־2 שנויה במחלוקת. לא כן גישתו לבעייתנו: היא כנה, עקבית ואמיצה.

חסן הוא אדם מקסים, המעורה בשתי תרבויות כאחת — התרבות האירופית־צרפתית והתרבות הערבית־מארוקאית. הוא איש־שיחה מרתק, נעים, ענייני, כלתי־פורמלי, המתבטא בכהירות וכלי התחכמויות.

לא הייתי מציע לזלזל באיש, ולא הייתי מציע להתחכם איתו.

שמעתי התבטאות של אחד ממקורבי ראשי־המשלה, בנוסח: "מוטב שחסן ילך לשכנע את חוסיין לפתוח במשאומתן". הייתי מזהיר מפני התבטאויות כאלה. יש בכך לא רק מידה רבה של התנשאות ושחצנות, אלא גם התעלמות גסה מדבריו המלך עצמו. חסן לא אמר שהוא בעד משאומתן בלי תנאים, מין משאומתן לשם משאומתן. כשאין שום בסיס משותף, זה יכול להתאים לאינטרסים של שמיעון פרס וממשלת־האחדות־הלאומית — לדבר בלי סוף ולא להציע שום דבר ממשי.

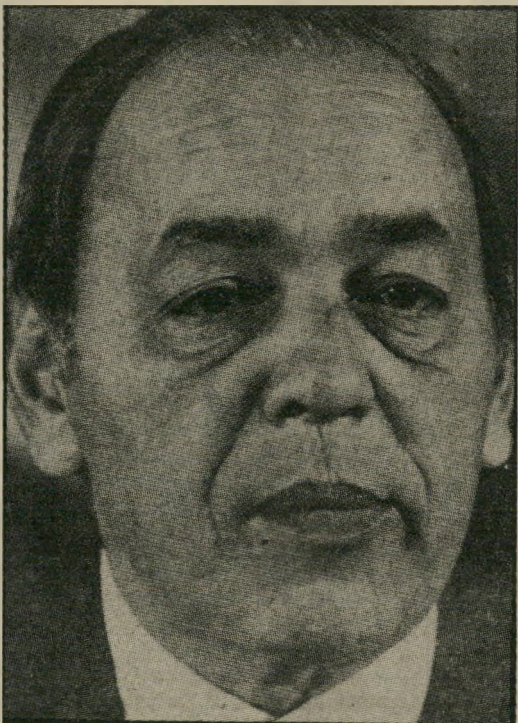
מסופקני אם שימיעון פרס ימצא קונים לשיטתו זו בעולם הערבי. חסן מלך מארוקו בוודאי לא יהיה קונה כזה.

אם תהיה ממשלת־ישראל מוכנה למשאומתן רציני על הבסיס המוצע — הכרה ערבית בישראל, החזרת השטחים הכבושים ומורת שלום ומסירתם כמולדת לפלסטינים — היא תמצא במלך חסן ידיד טוב. אם אינה מתכוונת לכך — מוטב שלא לשחק עימו מישחקים.

ואשר ליהודים ויצאיימארוקו — אני מקווה שחלומם של חסן יתגשם, ודור חדש של יוצאי מארוקו יתייצב בראש המאבק לשלום.

אני משוכנע שהמלך כן לגמרי בעניין הזה. ואין אני דן רק על פי התרשמות פרטית מן האיש (וגם זה חשוב) אלא גם על פי עברו.

בשנות ה־50 מסר מולאי (הנסיך) חסן בכירות הצהרה, שהיתה מהפכנית מאין כמוה.

חסן ה־2: לא הציע, לא חזר בו

הוא הציע לצרף את מדינת־ישראל החדשה לליגה הערבית, ולהנף את דיגלה בין דגלי המדינות הערביות.

זה היה בזמן שעצם הרעיון של הכרה אפשרית בקיומה של ישראל היה בגדר כפירה גמורה בעולם הערבי, ואיש לא העז אף לרמוז על כך. נשיא תוניסיה, חביב בורגיבה, מסר את הודעתו המפורסמת על האפשרות להסדר עם ישראל רק ב־1965 — וגם אז זה עורר סערה של מאהות, שקברה את היוזמה תחתיה. בסוף שנות ה־50 ערך ראשי־העירייה האגדתי של פירנצה, ג'ורג'ו לה־פירה, פגישה ישראלית־ערבית, במסווה של "ועידה למען תרבות הים התיכון". את המושב הראשון של הוועידה פתח יורשי־העצר של מארוקו, מולאי חסן. גם אז היה כמעט בורר בעניין זה בעולם הערבי.

די בעובדות אלה כדי להעניק אמירות גבוהה למלך בנושא זה. הוא מתכוון לעניין ברצינות.

תפיסתו לא השתנתה בכל השנים האלה: ישראל יכולה וצריכה להשתלב במרחב, על הערבים להכיר בישראל, על ישראל להכיר בפלסטינים, לפלסטינים מגיעה זכות ההגדרה העצמית והזכות למולדת, את הפלסטינים מייצג אש"ף.

גובתו של שימיעון פרס היתה בדיוק זו שהמלך ציפה לה — כנראה — מראש, כאשר חייד את חיובו.

חזרה כאן ההצגה, שהקורבן הראשון שלה היה המלך חוסיין.

(אגב: חוסיין וחסן שניהם "שריפים", כלומר — צאצאים ישירים של מוג'ר כמנהיג חילוני ורתי כאחד.)

חוסיין נשא בעצרת האו"ם נאום היסטורי, ללא פילפולים והתחכמויות, ובו הצעת־שלום חד־משמעית. הוא הציע לנהל מיד משאומתן ישיר עם ישראל, תחת חסותה של ועידה בינלאומית,

הי יכול היה להיות משעשע, אלמלא זה היה רציני.

חסן מלך מארוקו, כך נאמר, הזמין את שימיעון פרס לפגישה. אם מר פרס רוצה לבוא, ברוך הבא. הוא ישמח לדבר איתו.

יועציו הבלתי־נלאים של ראשי־המשלה, וכל עדת ויוניטר פרס' בכלי־התיקשורת, פתחו מיד במקהלה גדולה. עוד ניצחון גדול ליוזמת־השלום של פרס! עוד מנהיג ערבי דגול המשתוקק להחליף־דברים עם המדינאי הישראלי הגדול! המדיניות של שימיעון פרס הולכת מחול אל חיל!

שימיעון פרס עצמו מסר הצהרה, שבה הביע את סיפוקו והביע את רצונו להיפגש עם המלך בהקדם האפשרי.

ואז התפוצץ הכל.

למחרת היום הודיעו כלי־התיקשורת הישראליים שהמלך חזר בו. לא עוד פגישה עם פרס. מר פרס מתבקש לשלוח את הצעותיו במעטפה למוכר האו"ם.

זה רק מוכיח שוב: אי־אפשר לסמוך על ערבים. אצלם, מילה זה לא מילה.

לך תאמין לערבי!

לא שלמחרת היום שידרה הטלוויזיה את הראיון המקורי עם המלך, והדברים נראו לגמרי אחרת.

יש הברל בין מראה־ענינים ושמיעת ידיעה ממקור שני.

בראיון המצולם היה ברור לגמרי — לפחות למי שמכיר את האיש פנים־אלפנים — כי חסן דיבר באירוניה עדינה.

אם מר שימיעון פרס ורדע לו שיש כאמתחתו הצעות רציניות — ברוך הבא. המלך ישמח להיפגש עימו.

אבל ההצעות צריכות להיות רציניות. אחרי הכל, אנחנו לא עוסקים בתיירות. הצעה רצינית צריכה לכלול את זכות ההגדרה העצמית של העם הפלסטיני.

אם מר פרס יבוא, ויסתבר שיש בפיו הצעות לא־רציניות, או דברים אוטופיים, לא תבייש המלך להגיד לו "מצטער, אבל..." ולהפסיק את השיחה בו במקום.

דברו, ריחף על פניו של המלך חיוך קל. גם העיתונאים הצרפתיים שריאיינו אותו חייבו למשמע כמה מדבריו. המבין הבין.

מסר היה ברור לגמרי. השאלות, התשובות, הבעות־הפנים והחיוכים הצטרפו ביחד להודעה הבאה:

אני, חסן מלך מארוקו, מוכן בהחלט להיפגש עם שימיעון פרס. ראש ממשלת־ישראל, אם זה יודיע לי מראש שהוא מוכן לדון ברצינות בהקמת ישות פלסטינית לצד ישראל.

במיקרה כזה, תיערך פגישה פומבית וגלויה, ואני אפעל כמיטב יכולתי כדי לקדם את המשאומתן בין ישראל, ירדן ואש"ף. אם אין הצעה כזאת, אין שום טעם בפגישה. אין לי זמן להתחכמויות, ובוודאי לא אניח שינצלו אותי לשם ביצוע תרגילי ישראל.

מי שחושב שאפשר להשתמש בי כדי להוציא את אש"ף מן המישחק הוא כסיל.

הו תירגום חופשי מאוד. אבל הוא מוסמך לגמרי.

מניין אני יודע? שמעתי זאת מפי הוד מלכותו בכבודו ובעצמו.

נפגשתי עם חסן ה־2 לשת ישיחות רציניות וארוכות. האחת נערכה על ארמת מארוקו, והשניה ליד ניו־יורק. בשני המיקרים באתי כאחד מ"שלושת המוסקטירים" — מתי פלד, יעקב ארנון ואני. את ההודעה הפומבית על הפגישות מסר הוד מלכותו עצמו, כפי שהבטיח לנו בעת הפגישות.

(אגב: על פי החוק המוצע של ממשלת־פרס, הייתי זוכה בשלוש שנות מאסר על כל אחת מן הפגישות האלה. אומנם, הכניסה למארוקו מותרת, מכיוון שאינה ארץ־אויב בלשון החוק, וגם עם המלך חסן מותר לדבר, אם יש "סיבה סבירה". אולם בפגישה הראשונה נכחו ח'אלד אל־חסן, יועצו הבכיר של יאסר ערפאת — שלוש שנות מאסר! — ועיצאם אל־סרטאווי המנות — עוד שלוש שנים! ח'אלד אל־חסן נטל חלק פעיל גם ביוזמת הפגישה השנייה — עוד שלוש שנים!)

די בעובדות אלה כדי להבליט מחדש את האיוולת המופלצת של חוק זה, המבצע עליידי ממשלתו של שימיעון פרס בעצם הימים שבהם הוא מתהדר בעולם כולו כרוֹד־שלום בלתי־נלאה!

שתי הפגישות קיימנו דיון על כל הקשת הרחבה של הבעיות הכרוכות בשלום — המצב בישראל, המצב באש"ף, המצב בעולם הערבי, המצב בעולם כולו.

דיברנו גם על מיפלת־העבודה הישראלית ועל שימיעון פרס, שהיה אז באופוזיציה. שמענו את דעתו של הוד מלכותו על המיפלת ועל האיש.

את דיעותיו של המלך ניתן לסכם במלים פשוטות: